

هنگاو نوکانی ئامریکا له عراق: پد اچوونو به ق ناغک ”له“ ها وپ یمان

د. زوبیر سوو، دکترا له زانست سیاسیی کان و پ یو نندی
همی کان

بیست سا له م و ب ر پ یو نندی کانئ امریکا و عراق پ یو نندی
واته ک بوو، که ه رشی کرد س ر خاکی و اته کی دیک و ژم ک ی
وو خاند و س ر له نو ژم کی تری دروست کردوو، که به ه موو
پ و ر کان چاو و وان د کرا ئ و ژم نو یی ها و پ یمان کی گرنگی
ئ امریکا به؛ تا ئاسته ک به ته ج گرو و ی ها و پ یمان کانئ تری
ئ امریکا له ناوچ ک دا. به پ چ وان و ئ و ژم نو یی دروست کرا،
که نه بوو ها و پ یمانئ امریکا، به کوو دواتر له ئ امریکا ش یاخی
بوو؛ ت نانت له س ر ت ای ۲۰۲۰ دا پ ر له مانی عراق به ز ریند (که
زیاتر شیعه کان بوون) داوای د رکردنی ه ز کانئ امریکا یان له
عراق دا کرد. ه رچ ندد ئ امریکا دواتر به پی سی کک و تنه ک له
که تاییی ۲۰۱۱ عراقی به ج ه شت و دایه د ستی عراقی کان، یان
وردتر به یین، د ستی شیعه کان و کورد. دواتر ز ری نه برد، دیسان
ئ امریکایی کان به پ له گ ان و عراق به و و ب و و و و ی داعش؛
به ج ر ک گ ر ئ امریکا نه بوایه ئ ست م بوو د س اته شیعه کان
به رد و ام به ت. که چی ئ ستایشی له گ دا به ت به س دریی کان، ف تح و
ع سائب و د و ته یاسا، که له ئ ستادا نوخبی حوکه انی شیعه ن، دز
به مان و ی ئ امریکان.

مانگه که له م و ب ر (۷/۸/۲۰۲۳) له ئاسته کی به زدا، ه ر ی که له
س ر کرد کانئ و ز اته تی به رگری ئ امریکا و عراق له پ نتا گن که
بوون و به دیار یکردنی سروشت و ئاستی ها و کار یکردنی س ترا تیژی
نه وان ه ردوو و اته، به م ئ م جار له چوارچ و ی ش ی داعش نا،
به کوو له چوارچ و ی ها و پ یمانیه کی تر له دوا ی داعش که ئ رکی و
ما ف کانئ ه ردوو لا و و نتر بکا ته و. له م س ن گ ی و، د که ئ امریکا
به دوا ی ف م کی تری کک و تنی س ترا تیژیدا بگ ته، که ئ رکی
زیاتر بخاته ئ ستی عراق؛ ه رو ها و و نتر له گ عراق قسه بکن.
کک و تنه کی له و ج ر یش به ئ گ ری ز ر و و و اتا گوشاری ز ر تر
له س ر عراق که خ یان له ئ ران و میلیشیاکانی به دوور بگرن.

ئەمريکا مليونان دوللار لىق عىراق سىرف كىردوۋ؛ پى ناچىت وا بىئاسانى بى ئىران و مىلىشياكانى بىجى بىبىت، بى تايبىت كى لىم دوايىيىدا ھەر يىككى لى چىن و ۋوسىيا خىرىكى بىبىسى بىرچاۋ لى عىراقدا دىگىرن؛ بى جىرك كى عىراق نى يورواۋ لايى نىگىرى خى بى ئىكرائىنا دىربىت.

كارىگىرتىن مىكانىزمى ئەمريكا كى بتوانىت گوشار بخاتى سىر عىراق، پى يوسىت بىبارى دارايىيىۋ؛ واتا بى دىلار و دىنار، ھىروھا سى پاندنى سزاي دارايى لى سىر بانك و كى سايبى تىيىكانى نىزىك لى ئىران. ئىستا شىعەكان لى ھىر كاتىك زىاتىر ھىست بى و مى ترسىيى ئەمريكا دىككىن. ئەمريكا لىۋ تى گىشتوۋ كى ئىركى شىي داغىش خىرىكى كى تايبى دىت؛ لىم سىنگىيۋ ئەمريكا دىيۋىت [جوارچىۋىيىكى سىراتىيى بى ھى ماھىنگى](#) لىگى عىراقدا ھىبىت لى دواى داغىش. سىر بى بىوونى بىككىۋىتى سىراتىيى لى نىوان عىراق و ئەمريكا، بىم لىگى ئىۋىشدا تا ئىستايىش ناتوانىن بىبىن كى عىراق و ئەمريكا ھاۋپى يمانىن، يان عىراق دىستى ئەمريكا يى؛ بى نمونى ھاۋشۋى و پاتانى كى نداۋ. تى ناننىت پى يۋى ندىي عىراق و ئەمريكا و پى يۋى ندىي توركىيا و ئەمريكا شىيى؛ عىراق بى تايبىت لى ئاستى دىسەتات و نوخبىي سىياسى، زىاتىر لى و پاتىكى دىز ئەمريكاى و كى ئىران يان سوورىا دىچىت، نىك ھاۋپى يمانىكى سىراتىيى ئەمريكا. دواى بىست سا لى ۋوخاندنى ئىمى بىعس، ئىستا ئەمريكا نايبىۋىت عىراق بى ئىم نوخبىي و ئىرانىيىكان جى بىبىت، ئەمريكىيىكان ئىگىر لى بىناتنانىۋى و دروستكىردنىۋى عىراقى دواى بىعسىش سىركىۋىتوۋ نى بووبىن، بىم حسابى ئىۋىيان كىردوۋ كى مىكانىزمى كى نىتەبىيى نوخبىي سىياسى و حكومە تىيان لىدەستدا بىت، دا شىتنىۋى سىياسەتى نوۋى ئەمريكا لى عىراق، دىكرىت بى ھىكارى كىمەك فاكىتر بىت، كى ھىندىكىان خىرىكى ئامازىكانىيان دىردىكەۋن.

دىپلوماسىيە تىكى ۋىستاۋ، دانوستاندىكى بىئىنجام

ۋىك دىيارى دانوستاندىكى ئىران و ئەمريكا (5 + 1) لى بارى بىرنامى ئىتەمىي ئىرانىۋى ھىچ ئىنجامىكى نى بوۋ؛ لىم سىنگىيۋى پى دىچىت واشىنتىن ھىۋى بدات دىسەتاتى لىدان و ھى شىكىردن لى ئىران بىبىتەۋى، لى بوارىكانى ھى شىي ئىتەمى، چىك و مىلىشياكان و پاپىشتىي دارايىي گىروپى نادىۋى تىيىكان، ھىروھا تواناي دروستكىردنى بىر بىست بى بازىرگانى و گواستىۋى لى ئاۋىكانى كى نداۋ و گىروۋى ھورمىزدا، ھىرچەندە ئاسان نىيى بى ئەمريكا ئىمە بىكات، بىم ئىگىر سىر بىگىرت، گورزىكى كارىگىر دىبىت لى ھىز و

کاریگری ئیران له ناوچهکدا.

چه نتهی مامه کردن له گه ژمی ئه سدا

یه که کی تر له و پرسانهی که پانه نری دا شتنه و ی ستراتیژی ئه مریکایه له عراق، په یوسته به پرسی سووریا، سووریا و عراق وک خای به هزی ئیران له ناوچهکدا. به تایبته ژههاتی فوات به شهکه له ستراتیژی دره خایه نی ئه مریکا، که ئامانجی دروستکردنی درزه له نهوان هاوپه یمانیه ناوچه ییه تازم په گه یشتوو کانی ناوچهکدا. ئه م سیاسه ته واد کهات ئه مریکا بتوانه یاریزانه هه ره میه سه ره کیه کانی ناوچه که بکاته ئامانج، نه که تیه پره کسه یه کانیان (میلیشیا کانی تورکیا و ئیران). ئامانجی ئه مریکا ئه وه یه که په یامه که بگه یه نه ته یاریزانه کانی گه پانی سووریا (به تایبته ئیران و ووسیا) که ته تکرده و ی واشنتن له هه ره گه انکاریه کی مه دانی به ئاسانی به یان دهسته بهر نا بهت.

له م چوارچه وه به دا، ئه و له کته گه یشتنه ی که له سه ره مزی گه تو گه ی لایه نه کان (ووسیا، تورکیا، ئیران، سووریا) وه ده دن، ته تکرده و ی په ژمی خه به ته و به ریه کورده؛ ئه م یش به و مانا یه یه که په ژمی کی تر هه یه، که له نهوان ئه م لایه نانه دا که ده نگیه له سه ره وه رگیراوه، که ته نگه ئامانجه سه ره تاییه کانیان له ده کردنی هه زه کورده یه کان له ناوچه کانی مه نه ج و ته ل ته فعه تده ده ربه که وه ته. هه رچه نده ئیداره ی ئه مریکا گرنگی به و ناوچانه ناداته، به مام هه سته به م ترسیه کانی ئه و ته که که وتنه چوارچه ییه کردوه، که کاریگری له سه ره ناوچه کانی ته ژههاتی فوات هه بهت. ئه م یش وای کرد ئه م هه زانه خه یان ئاماده بکه به گه اننه وه به ته و بنکه و خه لانه ی چوار سه له م وه بهر له [ناوچه کانی عه بن عیسا و سه ره کانی](#) و "عه بن ئه لعه ره ب" له لاده کانی باکووری ته فقه چه یان کردبوو. هه ره به یه له ناوچه استی مانگی ئابده هه زه کانی ئه مریکا له نزیکه که گه نه وتی و گازیه کانی نزیکه ده ره زه ره کرانه ئامانجه. [فه کسه نیوز ده ته](#)، "ماوه یه که ته گه ریه هه که شانه شه له نهوان سوپای ئه مریکا و کوتله شهعه کان له سووریا زه ره." نیویورک تایمز ئامازه به وه ده کهات، که په ره سه ندنی مملانه کان له باکووری ته ژههاتی سووریا له نهوان ئه مریکا و ئیران، ئه سته مه ترسیده ره ترینه.

ئیران، [ژمی ئه سده و تورکیا یش](#) کی سه ره کیان هه به له و گه ریه یانیه که ته سته له که ره کوک و ده ره زه رده هه یه، به م به سته گوشارخسته سه ره هه زه کانی ئه مریکا له ناوچهکدا. له ته ژا وای

کوردستان له ځانگړي هانداني څخه سوننيي کانونو د پانډولت له دژي هزرکاني سووريای ديموکرات بکار بيان بنن؛ له کورکوکيش ديسان له ځانگړي عراق بي شيعه و سونن و تورکمان، هېڅ بېتې به هاوکاري ميليشياکاني حشدی شيعي؛ ئم جگ له څاماد کردن به لډان له هزر کوردیې ئې پزيسیې نکانی ټر هټا تي کوردستان له عراق، ک ئم یش له ئان و ساتدايې. هېڅ بېتې ئم سياستې پا پشتي تورکيا و عراق و ووسياشي له گډاډايې؛ به و پيډي ئوان بووني ئمريکا له سووريا و عراقيش زياتر له ځانگړي کوردو د بينن، چونک هزرکاني تر (عرب، به شيعه و سونن و) ه موويان لينکي ه رميان ه ي ک ئاراسته د کرښ، جگ له کورد ک ئو لينک ه رميان نيې؛ ئگړ ه یشبت ه ميش له ناچاري و کاتيې و، جگړي متمان نيې.

هټکشاني هژموني چين و ووسيا له عراق و ناوچکدا

پرسکي تر سه بارټ به څخه کڅستندوي ئمريکيې کان له عراقدا، دکر پيويوست بټ به تښه نډني هژموني ووسيا و چين له عراق. پيويونديېکاني نوان پککين و بډا له سردمي عادل عبدولمهدی، سدر کوڅيراني پشوي عراق، له سالي 2019 [گڼشې زري کرد](#). ئستا عراق به چين، سپيم گور ترين ه ناردکاري نوتې. هرچي تايبت به ووسياش ئوا به دواي ئو شو نانددا دگډه ئمريکيېکان تيدا چقيون. به جگ له و پيويوندي به هزي ووسيا و ئران، هاوکاري ووسيا د بټ له عراقدا؛ ب تايبت ووسکان له ځانگړي کمپانیاکاني سنډفت و گازپم و لوک ئيل، له هرمي کوردستان و عراقن.

به گوډري [سرجاو بک](#)، کمپانيای لوک ئيل له کډکاني عراق ماوي چنډ هفتي ابردودا به ره مه ناني له ۴۰۰ ه زار بريميل و به نزيکي ۴۸۰ ه زار بريميل له ټرکدا زياد کردوې؛ به جرک که د توانرت له ماوي تنيا چنډ هفتي بکدا، بزر بکرته و به سرووي 600 ه زار بريميل له ټرکدا. ” هېڅ بېتې ” به ککوتني ئران و سعوديا، دوا بش له هنگاوکاني ووسيا له گډ چين به دستگرتن به سر ناوچک [ټر هټا تي ناوچک است] نزيک د بټ و. ” ” عراقکي يکگرتوو ستوونکي سدر کيې له م پلانې ووسيا دا؛ به و پيډي هر رس و مات پک و [عراق، ئران و سعوديا] دې ټر هټا تي ناوچک استن و دې ي دگي نوت و گزي جيهانن؛ به ي کنته کردني عراق، سوودکي گور ي جيه پليتيکي به ووسيا ه يې. کمپانيای لوک ئيلي ووس، لاني کم ۸ مليار دلاري ئمريکي له پر پډاني کډکاني ټراواي قونډ - ۲ څرخ کردوې. ووسيا

هنگاو د نیت به ئووی د ستکی باای له به ره مه نانی نوتی عراقدا هه بهت. کنگی ژاواي قوون- ۲، یه دگی نوتو ککی نزیکه ی ۱۳ ملیار بهرمیل د بهت.

ئ نجام

په یو ندییه کانی عراق و ئمریکا ئووندی وابه ستی بهر ژووندی ئمریکا و ئران، ئووندی په یوست نین به بهر ژووندی ئمریکا و عراقو. سیاسه تکانی ئمریکا له عراق و ناوچه کدا تووشی بهر بهت و گوشاری زهر بوو توو؛ به جرک ئمریکا هه ست دکات که بهر و لاوازی دوات. له م س نگی یو په داچوونو و دا شتنو وی ستراتیژیان له عراقدا له پشینای کارکانیان؛ به جرک هه ندک جار ئمریکا و هه ست دکات به پشتگیری کردن له حکومتی سوودانی، ئمریکا پشتگیری ملیشیاکانی نزیک له ئران دکات. شوی داعش خریکه به کتا دت، به نام هه زکی تری دژ به ئمریکا ژ به به هه زتر و م ترسیدارتر د بهت له سر بهر ژووندی کانی ئمریکا له ناوچه کدا، که ئران و ملیشیا پر کسیه کانی ئران، که توواوی حکومت و دام زراوه سیاسی و یاسایی کانی د و تیوان له بهرد ست. له م گه شه یو و ئمریکا د یوت اشکاوانه تر له گه عراق قسه بکات و، هه گشتیه کانی سیاسه تی خیان به دابه ژت؛ به جرک کنگه ندادت کشان و یان سرقا بیوونی ئمریکا به شوینی تر، به بهت د رفته تک به ن یارانی ئمریکا، به تایب تیش ئران و ووسیا و چین که به ن س ر میراتی دابه شکرای ئمریکا. له م په داچوونو وی یی ئمریکا، ت نیا عراق ناگره توو به کوو جموچه کانی ئمریکا له سووریا و کندا و دژ به ئرانیش دگره توو. له م س نگی یو و دوور نیی له پش سای نو دا ئمریکا کردار و په رچه کرداری زیاتری به جبهه جکردنی له م ستراتیژی هه بهت که وونتر بهت له جارن. یه که له و ئه گرانیش دووباره په نابردن به به کاره نانی کارتیی سونن کان له دژ ئران و ژمی ئسد له سووریا و عراقدا.